

*Document aprovat pel Ple de la Secció de Filosofia i Ciències Socials de
l'Institut d'Estudis Catalans*

DECLARACIÓ SOBRE LES MANCANCES DEL SISTEMA EDUCATIU

La publicació de les dades de 2023 del Programa per a l'Avaluació Internacional d'Alumnes de l'OCDE (conegut per la sigla en anglès PISA) ha produït una forta impressió i preocupació per la confirmació de la tendència negativa ja apreciada en anys anteriors.

Malgrat que no es poden sobrevalorar aquestes dades, que s'han de completar amb avaluacions d'altres aspectes, la constatació que els resultats dels estudiants catalans -i, en menor grau, dels balears i valencians- han empitjorat, tant en comprensió lectora com en matemàtiques i ciències, ha generat un debat intens sobre les causes d'aquesta davallada. També ha estat vista com una oportunitat per a prendre mesures per a redreçar la situació.

El desconcert i la confusió entorn de l'educació dels infants i joves afecten la major part de les societats del nostre entorn, que experimenten un canvi permanent i intens, amb competitivitat i incertesa creixents. Famílies, escoles, instituts i universitats han perdut centralitat social, alhora que es posa en qüestió la professionalitat dels docents i es menystenen el coneixement i la formació.

En les societats del benestar, el sistema educatiu ha estat pensat, junt amb la seva finalitat primordial, com un instrument principal per a corregir i compensar les desigualtats d'origen, per a promoure una igualtat d'oportunitats real i efectiva. Però els resultats d'aquesta avaluació internacional mostren una tendència inversa. Els biaixos relatius a la classe social, al gènere, a l'origen o l'ètnia i al lloc de residència tenen un fort pes en l'educació i els assoliments escolars de la població i acaben reproduint les desigualtats d'origen.

A la vista d'aquesta situació, és lícit preguntar-se si les prioritats de les administracions educatives en aquests darrers anys han estat les més adequades i si s'ha posat prou atenció en els criteris següents:

- a) La necessària autonomia dels centres, acompanyada d'un rendiment de comptes, ha d'estar orientada a la definició d'equips docents i de

- projectes educatius al servei de les comunitats escolars i ciutadanes i de la millora dels processos d'aprenentatge.
- b) Els equips directius han de fomentar la participació dels claustres de professorat i dels consells escolars.
  - c) Les innovacions i la digitalització s'han de posar al servei d'una tasca permanent d'educació integral de la persona.
  - d) El sistema educatiu ha de garantir l'equitat i superar els processos de segregació urbana i escolar. Ha d'aconseguir també la inclusió dels alumnes amb alguna discapacitat que han de ser tractats com una prelació essencial i amb els recursos adients.
  - e) La formació, l'avaluació i el suport al professorat són condicions indispensables per als bons resultats del sistema.

Creiem que l'ensenyament i l'aprenentatge de la lectura i l'escriptura són una prioritat indiscutible des dels primers anys de l'escolarització, des de totes les matèries i al llarg de tota l'escolaritat. Un bon domini del llenguatge és l'instrument indispensable per a treballar totes les matèries i un factor insubstituïble per al desenvolupament personal i intel·lectual. Un bon sistema educatiu ha de garantir l'adquisició de les competències imprescindibles per a una vida personal, social i laboral dignes i l'aprenentatge al llarg de la vida.

Aquesta avaluació internacional ha mostrat que les mancances afecten principalment la comprensió lectora, el raonament matemàtic i la resolució de problemes, que són factors imprescindibles en una bona alfabetització científica i tecnològica. Cal posar solució a aquestes mancances, així com a la pèrdua de presència d'una educació humanística i de les ciències socials en els programes escolars, com a element indispensable per a la comprensió del món, de la societat i la cultura. Ambdues són essencials per a la formació de les identitats personals i col·lectives, per a la bona marxa de les relacions socials, per a la comprensió dels problemes i per a la vida en democràcia.

Cal actuar en la millora de la formació inicial i permanent del professorat, en el suport atent a la seva funció i en els factors que influeixen en la seva motivació professional. La qualitat d'aquesta formació és un dels elements més destacats per a una bona educació dels futurs ciutadans i és condició per a possibilitar la democràcia. Les administracions educatives i les universitats, amb plena consciència de la seva importància, han d'abocar-hi els recursos necessaris. La formació dels docents requereix més exigència i un contacte més estret amb l'aprenentatge pràctic de l'ofici, també per part del seu propi professorat. La

selecció, avaluació i promoció del personal educatiu precisen uns criteris professionals més adequats, eficients i posats al dia.

Com a membres de l'Institut d'Estudis Catalans, hem de posar èmfasi en la nostra preocupació per la situació del català a les aules i als pobles i ciutats de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià. Volem manifestar també el nostre rebuig de la segregació escolar per motius de llengua que s'està proposant des d'alguns sectors polítics i de govern, la qual cosa significa un entrebanc molt greu per a aconseguir una societat cohesionada basada en la igualtat de drets i d'oportunitats. Cal garantir que el català sigui la llengua habitual dels centres escolars i que els alumnes assoleixin un domini equivalent, oral i escrit, del català i del castellà en acabar l'escolaritat obligatòria, que faci possible de viure plenament en català i n'augmenti l'ús social.

Barcelona, 21 de febrer de 2024